

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA EMAKEELE SELTS

Emakeele Selts (1925–1952 Akadeemiline Emakeele Selts) on kuulunud 1920–1946 Tartu Ülikooli ja 1946–1998 Teaduste Akadeemia juurde ning assotsieerunud TA-ga 1998. aastal. Seltsi büroo paikneb 1956. aastast Tallinnas. Emakeele Seltsi kuulub 384 tegevliiget, sh 15 auliiget ja 31 välisliiget.

SELTSI EESMÄRGID ON

- aidata kaasa eesti keele, sugulaskeelte ja etnologia teaduslikule uurimisele,
- aidata kaasa eesti keele kasutamisele riigikeele ning ülemaalse suhtluskeelena,
- ergutada avalikku huvi eesti keele ja sugulaskeelte vastu,
- edendada filoloogide akadeemilist suhtlemist ja ühisüritusi ning koostööd eesti keele huvilistega.

SELTSI PRAEGUSED PÕHITEGEVUSED

- regulaarsed kõnekoosolekud Tallinnas ja Tartus,
- Veski päev (tavapäraselt 27. juunil, J. V. Veski sünniaastapäeval toimuv konverents),
- üliõpilaskonverentsid, kuhu kaasatakse ka gümnaasiumiõpilasi,
- keelepäevad Eestis ja väljaspool Eestit,
- kirjastamine (teadusväljaanne Emakeele Seltsi aastaraamat, toimetised, populaarne keeleajakiri Oma Keel, keeleraamatud),
- kirjakeele normimine,
- töö koolinoortega (sh keelelaagrid, -päevad ja -võistlused).

Emakeele Seltsi peamiseks töövormiks on **kõnekoosolekute ja keelepäevade korraldamine** ning oma **väljaannete kirjastamine**. 1921. aastal pandi alus ES-i aastaraamatu ja toimetiste sarjale, lisandusid keeleteaduslik ajakiri Eesti Keel (1922–1940) ja Eesti Keele Arhiivi toimetised (1935–1940). Pärast sõda on välja antud teaduskogumikuna koostatud aastaraamatud (1955–2017, ilmunud 62 köidet), toimetisi (1958–2017, 28 köidet) ning murdetekstivalimikke (1956–2017, 9 köidet); laiemale lugejaskonnale on olnud suunatud Kodumurre (1960–2001, 21 numbrit), Kirjakeel (1964–1985, 3 annet) ja 2000. aastast ajakiri Oma Keel (kaks numbrit aastas).

Emakeele Seltsi eestvedamisel Viljandist 1961. a alguse saanud keelepäevi on korraldatud üle 300, nende tõhusaks täienduseks on kujunenud keelepäevad väljaspool Eestit (a-st 1989). Enamik keeleüritusi toimub ES-i osalusel, nt iga-aastane üliõpilaskonverents (alates 2005), emakeelepäeva etteütlus (2008), keeleteo konkurs (2010), teksti kokkuvõttevõistlus Tuum (2012), eestikeelse ettevõtte nime võistlus „Ehe Eesti“ (2016) ja traditsiooniline F. J. Wiedemanni keeleauhinna keelepäev (2004).

1972. ja 2002. aastal korraldati **sõnalooimevõistlus**, millega tuli kasutusse hulk uusi sõnu igapäevaelu ja Euroopa Liidu mõistete tarvis. Hiljem on toimunud koolinoorte internetipõhine sõnakogumisvõistlus (2008) ja president T. H. Ilvese algatatud sõnavõistlus Sõnaus, leidmaks uusi vasteid riigi ja ühiskonnaga seotud mõistele (2010).

Seltsi raamatukogus on 6538 trükist eesti ja soome-ugri keelte alalt 19. sajandist tänapäevani.

EMAKEELE SELTSI JUHATUS (alates 24.03.2017)

esimees Helle Metslang
abiesimehed Jüri Valge, Jüri Viikberg
juhatusel liikmed Reili Argus, Kersti Lepajõe, Miina Norvik, Karl Pajusalu

ES-i teadussekretär Killu Paldrok
Keeletoimkonna vanem Maire Raadik
ES-i raamatukogu juhataja Annika Oherde
Veebimeister Maria-Maren Linkgreim
ESA peatoimetaja Mati Erelt

SELTSI AULIKMED: Mati Erelt, Tiiu Erelt, Enn Ernits, Mati Hint, Helju Kaal, Reet Kasik, Valve-Liivi Kingisepp, Uno Liivaku, Viivi Maanso, Helmi Neetar, Huno Rätsep, Ellen Uuspõld, Lembit Vaba, Tiit-Rein Viitso, Asta Õim

EMAKEELE SELTSI ESIMEHED

Lauri Kettunen	1920–1924	Huno Rätsep	1982–1989
Andrus Saareste	1925–1933, 1935, 1936–1941	Tiit-Rein Viitso	1989
Julius Mägiste	1934, 1936	Eeva Ahven	1989–1990
Arnold Kask	1944, 1968–1982	Henn Saari	1990–1992
Johannes Voldemar Veski	1946–1968	Jüri Viikberg	1992–1993
		Tiit-Rein Viitso	1993–1997
		Mati Erelt	1997–2006
		Helle Metslang	2006–

EMAKEELE SELTSI TOIMKONNAD

Murdeitoimkond (1926–1940, 1963–1996) on olnud murdeainestiku kogumise ning uurimise arendaja; 1939–1944 ja 1963–1996 korraldati keeleainestiku ja kohanime kogumise võistlusi. 1990ndateks oli selts oma ülesande vanema murde kogumisel täitnud, uueks sihiks seati tänapäeva keele varieerumise uurimine. Emakeele Seltsi ja Eesti Keele Instituudi murdearhiiv EMSUKA sisaldas 2016. aasta lõpuks 5 250 000 sedelit sõnavara, 140 000 lehekülge tekste ja 3000 tundi helisalvestisi.

Keeletoimkond (1969–1972, alates 1993) on keskne keelekorralduskomisjon, mis teeb otsused ning annab soovitusel oluliste kirjakeele probleemide kohta. Toimkonna 7–11 liiget esindavad eesti keele uurimise ja korraldamisega tegelevaid asutusi, vanema valib iga kahe aasta tagant seltsi üldkoosolek. Keeletoimkonna riiklik ülesanne on osalemine kirjakeele normi määramisel. Aastate 1993–2000 otsused ja soovitusel leitud kogumikus „Kirjakeele teataja II“, hilisemad aadressil <http://www.emakeeleselts.ee/keeletoomkond.htm>.

Tekst: Jüri Viikberg. Teostus: Sirje Ratso. 2017.